

The Jurisprudential Approach to Media Activism in the Palestinian Conflict

Ali Morad Heydari¹

 0000-0001-5456-3990

Abstract

Background: The obligation to be hostile to the oppressor and support the oppressed is a general rule and a universal ruling. In the case of Palestine - as a symbol of the confrontation between the oppressor and the oppressed in the contemporary world - some forms of this ruling, including armed jihad, are subject to the discretion and permission of the Islamic ruler. Others, such as sending medical, pharmaceutical, health, and food aid, are only within the power of governments, and ordinary people do not have the capacity to do such a task; but media support as an efficient, widespread, and lasting method of support is the objective duty of every Muslim. **Objective:** This research seeks to explain religious teachings, especially the narrations from Imam Ali ibn Musa al-Reza, in order to identify the correct approach in explaining the foundations and determining the dimensions of this religious duty. **Method:** This research is qualitative and library tools such as narrative communities, especially the Hadiths of Imam Reza, and the data were analyzed using a descriptive-analytical approach. **Findings:** The research results show that using legal and judicial tools to require media support is ineffective and impossible. However, increasing religious knowledge and awareness of religious obligations is the best incentive in this direction. Media support for the Palestinian people comes in two forms: "explaining" the nature of the Zionist project and the crimes of this regime, and media "boycotting" famous figures who support the regime or who remain silent on the issue.

Keyword: Media, Media Law, Palestine, Blackout 2024 campaign, Digital Guillotine.

1- Associated Professor, Department of Criminal Law and Criminology, Faculty of Law and Political Science, Ferdowsi University of Mashhad, Mashhad, Iran a.m.heydari@um.ac.ir

رهیافت فقهی کنشگری رسانه‌ای در منازعه فلسطین در پرتو الگوی کارزار #Blockout2024

نوع مقاله: پژوهشی

تاریخ دریافت: ۱۶/۰۴/۱۴۰۴

تاریخ پذیرش: ۰۶/۱۰/۱۴۰۴

علی مراد حیدری^۱

چکیده

وجوب خصومت با ظالم و حمایت از مظلوم، یک قاعده کلی و حکم عام فقهی است. در قضیه فلسطین، تقابل با رسانه‌های حامی رژیم از یک‌سو و حمایت رسانه‌ای از مردم فلسطین از سوی دیگر، به‌عنوان روشی کارآمد، گسترده و ماندگار، تکلیف عینی هر مسلمانی است. این پژوهش با هدف تبیین آموزه‌های دینی جهت شناخت رهیافت درست در تعیین ابعاد این تکلیف شرعی انجام شده است. این پژوهش به شیوه توصیفی-تحلیلی و با استفاده از منابع کتابخانه‌ای انجام شده است. داده‌های پژوهش در بخش فقهی با استفاده از نرم‌افزار جامع فقه اهل بیت، در بخش حقوقی از مقالات موجود در پایگاه نورمگز و مگیران و در بخش رسانه‌ای از پیام‌رسان‌های اینستاگرام و تیک‌تاک و برخی تارنماهای خبری گردآوری شده است. نتایج پژوهش نشان می‌دهد اولاً استفاده از ابزارهای حقوقی و کیفری برای الزام به حمایت رسانه‌ای در منازعه فلسطین، ناکارآمد است؛ ثانیاً کنشگری غیراخلاقی مبتنی بر فحاشی، افتراء، دروغ و تهمت در فضای رسانه‌ای نیز شرعاً جایز نیست؛ بنابراین، در نوشتار حاضر کنشگری فعالان رسانه‌ای و کاربران فضای مجازی در قالب «تحریم رسانه‌ای» موسوم به «گیوتین دیجیتال» با الهام از پویش (#Blockout2024) پیشنهاد شده است؛ آنفالو کردن چهره‌های مشهور و حساب‌های کاربری حامی رژیم یا بی‌تفاوت در این قضیه، اساس کارزار بلاک آوت ۲۰۲۴ است.

واژگان کلیدی

رسانه، فضای مجازی، حقوق رسانه، فلسطین، پویش بلاک آوت ۲۰۲۴، گیوتین دیجیتال.

۱. دانشیار گروه حقوق جزا و جرم‌شناسی، دانشکده حقوق و علوم سیاسی، دانشگاه فردوسی مشهد،

a.m.heydari@um.ac.ir

مشهد، ایران

مقدمه

مسئله فلسطین در کنار ابعاد سیاسی، نظامی، ژئوپولیتیکی، اقتصادی و اجتماعی و ... در دهه اخیر بعد جدیدی پیدا کرده که بر جنبه‌های دیگر این قضیه سایه انداخته و ابعاد دیگر این قضیه تحت‌الشعاع بازتاب رسانه‌ای قرار گرفته است؛ در صحنه واقعی، رژیم صهیونیستی به‌عنوان دولت اشغالگر، سرزمین فلسطین و کشورهای اسلامی مجاور را غصب کرده است و صدها مورد جنایت اعم از تجاوز، جنایت جنگی، نسل‌کشی، کوچ اجباری، محاصره، گرسنگی جمعی، کشتار گسترده زنان، اطفال، امدادگران، خبرنگاران و ... مرتکب شده که عملاً هر کدام از این جرائم مصداق بارز ظلم است. باوجود این در صحنه ذهنی و ادراکی، رسانه‌ها و فضای مجازی توانسته‌اند با روش‌های رسانه‌ای و تحریف واقعیات تا حد زیادی جای ظالم و مظلوم را عوض کرده و در بخش عظیمی از افکار عمومی دنیا، موضوع را وارونه جلوه دهند.

از جنبه فقهی، آیات و روایات فراوانی در خصوص حرمت حمایت از ظالم و وجوب حمایت از مظلوم وجود دارد. در ادبیات دینی، وجوب حمایت از مظلوم و حرمت حمایت از ظالم، مطلق است که همه اشکال حمایت اعم از قلبی، زبانی، رفتاری در ابعاد نظامی، مالی، پشتیبانی و ... را دربرمی‌گیرد. باوجود این برخی از اشکال حمایت از جمله حمایت نظامی در قالب جهاد مسلحانه مستلزم احراز شرایط و اعلام از جانب حاکم اسلامی است و برخی دیگر از اشکال حمایت از جمله ارسال کمک‌های امدادی، بهداشتی و درمانی و غذایی و ... تنها در توان و بر عهده دولت‌ها است و شهروندان عادی رأساً تکلیفی در این زمینه‌ها ندارند. تنها گونه حمایت و از قضا گسترده‌ترین و مؤثرترین نوع حمایت در حال حاضر، حمایت رسانه‌ای است که در دسترس مردم عادی و برای همگان مقدور است. حمایت رسانه‌ای نیز تنها باید در چهارچوب‌های شرعی و اخلاقی و به دور از تهمت، فحاشی، دروغ و ... باشد. از این‌روی کنشگری درست رسانه‌ای در قالب تحریم رسانه‌ای حامیان و چهره‌های مشهور بی‌تفاوت در این زمینه به روش پویش بلاک آوت ۲۰۲۴ روشی کارآمد و درست است. این پژوهش در صدد تبیین ادله فقهی وجوب حمایت رسانه‌ای از مردم فلسطین به‌عنوان مصداق عینی حمایت از مظلوم و نیز تبیین ابعاد

حرمت حمایت رسانه‌ای از رژیم صهیونیستی به‌عنوان مصداق عینی اعانت آثم و ظالم و تبیین رهیافت فقهی در کنشگری رسانه‌ای در حمایت از مردم فلسطین است.

پیشینه پژوهش

در زمینه موضوع خاص حمایت رسانه‌ای از مردم فلسطین تاکنون کتاب یا مقاله‌ای نوشته نشده لکن آثار متعددی به‌صورت غیرمستقیم مرتبط با موضوع نوشتار است، از جمله کتاب‌هایی در راستای تبیین ماهیت و جنایات رژیم صهیونیستی و همچنین کتاب‌هایی در زمینه سیطره صهیونیسم بر رسانه نوشته شده است. برخی آثاری که ارتباط نزدیکتری با موضوع نوشتار دارد به شرح زیر است:

ایلان پایه، مورخ اسرائیلی در کتاب «ده غلط مشهور درباره اسرائیل» (ترجمه وحید خضاب) کوشیده است ده روایت مشهور که در افکار عمومی جا افتاده لکن ناشی از تحریف رسانه‌های صهیونیستی است را تشریح کند. تاکنون مورخان زیادی در سراسر جهان به نقد ادعاهای دروغین اسرائیلی‌ها برای حضور در سرزمین‌های اشغالی پرداخته‌اند؛ لکن نظرهای ایلان پایه به‌عنوان مورخی که از دل اسرائیل و یهود برخاسته، اهمیت بیشتری دارد.

فواد رفاعی در کتاب «نفوذ صهیونیسم بر رسانه‌های خبری و سازمان‌های بین‌المللی» (ترجمه حسین سروقامت) از نفوذ سلطه صهیونیسم بر خبرگزاری‌ها، مطبوعات، فرهنگ و هنر ملت‌های مختلف سخن به‌میان آورده و در عرصه سیاسی، میزان نفوذ صهیونیسم را بر کشورهای اروپایی، آمریکایی و کمونیستی بررسی می‌کند. وی همچنین به جریان این سلطه بر سازمان ملل متحد و سازمان‌های وابسته به آن می‌پردازد و به ابزارهای مختلف صهیونیسم برای نابودی جوامع و ملل اشاره می‌کند.

حسن بشیر در مقاله «دیپلماسی گفتمانی فلسطین و ظرفیت‌های نوین رسانه‌ای» منتشر شده در نشریه گفتمان راهبردی فلسطین، تابستان ۱۳۹۷، سال اول - شماره ۱ (۲۴ صفحه - از ۵۴ تا ۷۷) کوشیده است تا رابطه مؤثر میان سازگاری گفتمانی و ظرفیت‌های رسانه‌ای یا به‌عبارت‌دیگر به‌کارگیری قدرت و ظرفیت رسانه‌ها برای تحقق سازگاری

گفتمانی به نفع اهداف فلسطین را تبیین کند. از نظر وی این ارتباط مؤثر مستلزم ایجاد سطح مطلوبی از همگرایی ارتباطی با تحقق گفتمان هژمونیک است که دیگر گفتمان‌ها، از جمله گفتمان‌های رژیم اشغالگر اسرائیل را در این زمینه به حاشیه براند. ساماندهی پژوهش: حمایت رسانه‌ای از مظلوم (در مصداق مردم فلسطین) همچنین مستلزم منع حمایت رسانه‌ای از ظالم (در مصداق رژیم صهیونیستی) است؛ بنابراین کنشگری رسانه‌ای در قضیه فلسطین در دو قالب «منع حمایت از رژیم صهیونیستی» و «الزام به حمایت از ملت فلسطین» قابل تعریف است. از این‌روی نوشتار حاضر در دو بخش با همین عناوین ساماندهی شده است.

۱. منع حمایت رسانه‌ای از رژیم صهیونیستی

حمایت از ظالم در قالب‌های مختلفی از سکوت در برابر ظلم گرفته تا رضایت به آن و تأیید قلبی و زبانی رفتار ظالم، دوست داشتن ستمگر و کمک و همکاری با او و توجیه و عذرتراشی برای وی نمایان می‌گردد. برخی ادله حرمت اشکال حمایت از ظالم در قرآن و روایات به شرح زیر است:

۱-۱. سکوت در برابر ظلم

در آموزه‌های دینی سکوت و بی‌تفاوتی در برابر ظلم و فساد، گناهی نابخشودنی است که زمینه فراگیر شدن ظلم و فساد را فراهم آورده و پیامدهای تکوینی آن دامن همگان را فرامی‌گیرد: «وَاتَّقُوا فِتْنَةً لَا تُصِيبَنَّ الَّذِينَ ظَلَمُوا مِنْكُمْ خَاصَّةً وَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ (سوره انفال: آیه ۲۵): یعنی: «از فتنه‌ای بپرهیزید که تنها به ستمکاران شما نمی‌رسد (بلکه همه را فرا خواهد گرفت چرا که دیگران سکوت اختیار کرده‌اند) و بدانید خداوند کیفر شدید دارد». در تفسیر المنار ذیل آیه شریفه از پیامبر اکرم (ص) نقل شده که فرمود: «خداوند عزوجل هرگز عموم را به خاطر عمل گروهی خاص مجازات نمی‌کند، مگر آن زمان که منکرات در میان آنها آشکار گردد و توانایی بر انکار آن داشته باشند درعین حال سکوت کنند. در این هنگام خداوند آن گروه خاص و همه توده اجتماع را مجازات خواهد کرد» (رشیدرضا، ۱۴۱۴ق، ج ۹، ص ۲۳۸).

علامه طباطبائی نیز در تفسیر آیه ۱۶۵ سوره اعراف بر این باور است که سکوت در برابر فسق و فساد و عدم قطع رابطه با ستمگران، شرکت در فسق و ظلم و موجب اشتراک با ظالمان در عذاب است. از نظر وی آیه شریفه بر یک سنت عمومی الهی دلالت می‌کند که جلوگیری نکردن از ستم ستمگران و موعظه نکردن ایشان در صورت امکان یا قطع نکردن رابطه با ایشان در صورت عدم امکان موعظه، شرکت در ظلم است، و عذابی که از طرف پروردگار در کمین ستمگران است، در کمین شرکای ایشان نیز هست (طباطبائی، ۱۳۵۲، ج ۱، ص ۲۹۶).

تطبیق سنت عمومی- الهی در موضوع بحث از این جهت است که ظلم و فساد دولت صهیونی طی هشت دهه غصب سرزمین‌های اسلامی و به‌ویژه در مدت عملیات طوفان‌الاقصی در قالب نسل‌کشی و کشتار زنان و کودکان و امدادگران و خبرنگاران و بیماران بیمارستان‌ها و به اسارت گرفتن مردان و تخریب منازل و محاصره و ایجاد قحطی و ده‌ها مورد جنایت آشکار، ظلمی بزرگ است که به حکم آیات شریفه، سکوت و عدم حرکت و اقدام مسلمانان در این زمینه از یک‌سو موجب شراکت حکمی آنان در این جنایات شده و از سوی دیگر این ظلم دیر یا زود دامن سایر مسلمانان در کشورهای همسایه را نیز خواهد گرفت. روشن است کمترین حد اقدام و عمل، و درعین حال در دسترس‌ترین اقدام با گسترده‌ترین اثر، واکنش رسانه‌ای است که بر هر فردی که دسترسی به فضای مجازی و رسانه‌ای دارد واجب است با فریاد زدن و تقبیح ظلم در این بستر و فضا از ظالمان تبری جوید.

از منظر حقوق رسانه، طبق نظریه مسئولیت اجتماعی رسانه‌ها -که یکی از چهار نظریه مشهور نظام کنترل و مدیریت رسانه است (معمدنژاد و معتمدنژاد، ۱۳۸۶، ص ۲۲۰)- رسانه‌ها به تاروپود جامعه مبدل شده و تعاملات دیگر نهادها را هماهنگ می‌کنند و به‌عنوان یک نهاد مسئولیت‌پذیر و تا حدی مسئولیت‌ساز در رشد اجتماعی مؤثر می‌باشند. این نظریه معتقد است رسانه‌ها در قبال جامعه بایستی بستری برای تبادل تفسیر و نقد را ترسیم نماید و تصویری از گروه‌های مختلف جامعه ارائه دهند (بیابانی و دیگران، ۱۳۹۴، ص ۱۳۵). بنابراین رسانه‌ها به جهت رسالت ذاتی خودشان و اینکه بستر بازتاب آراء و اندیشه‌های اجتماعی هستند، نباید در قبال حقایق و وقایعی از این دست و در این حجم سکوت اختیار کنند.

در قضیه فلسطین نیز پسند نکردن، باز نشر ندادن، نقل قول نکردن و محتواهای حامی رژیم صهیونیستی و به‌ویژه، دنبال نکردن حساب‌های کاربری حامی رژیم صهیونیستی یا چهره‌های مشهور بی‌تفاوت در برابر جنایات رژیم صهیونیستی گونه‌های کارآمدی از کنشگری رسانه‌ای است. این نوع کنشگری منفی، شکلی از مقاومت رسانه‌ای است که از نظر فقهی نیز مورد تأیید است. در یک استفتاء فقهی پرسیده شده که: «لایک کردن مطالب ضدانقلاب و دشمن چه حکمی دارد؟» پاسخ به این پرسش این‌گونه داده شده که: «لایک» یا تأیید مطالب ضدانقلاب و دشمن در صورتی که ... سبب تقویت جبهه دشمن و ضد انقلاب و تأیید آنها یا تضعیف نظام اسلامی بشود، جائز نیست» (خامنه‌ای، ۱۴۰۳، احکام رسانه).

باوجود این و مشخصاً پس از عملیات هفتم اکتبر و حملات مرگبار رژیم صهیونیستی به غزه و توقع اجتماعی کاربران فضای مجازی موجب شد چهره‌های اجتماعی که در برابر جنایات رژیم در غزه سکوت کرده و اعلام موضع نکردند، با کیفیتهای رسانه‌ای اجتماعی در قالب تحریم و بایکوت مواجه شوند که پویش «بلاک‌آوت ۲۰۲۴» (#Blockout2024) نمونه بارز آن است. بلاک‌آوت که به‌عنوان جنبش مسدود کردن افراد مشهور شناخته می‌شود یک جنبش برخط برای مسدود کردن حساب‌های رسانه‌های اجتماعی افراد مشهور و سازمان‌های مرتبط با سکوت یا حمایت آنها از اسرائیل در جنگ غزه بود. در این کارزار بسیاری از کاربران شبکه‌های اجتماعی در حرکتی خودجوش و جمعی، افراد مشهور و اینفلوئنسرهای شبکه اجتماعی را که در قبال قساوت‌های بشری در نوار غزه سکوت اختیار کرده‌اند، آنفالو یا بلاک می‌کنند. بسیاری از خوانندگان و بازیگران سرشناس آمریکایی در این «گیوتین دیجیتال» حضور دارند (یورونیوز فارسی، ۲۰۲۴، ص ۱۳) واکنش کاربران در قبال سکوت چهره‌ها در قضیه غزه زمانی شدیدتر شد که برخی از افراد مشهوری که در مورد اوکراین پست می‌کنند، درباره غزه پست نمی‌کنند. این افراد به ناسازگاری (داشتن معیارهای دوگانه) یا عدم صداقت (ریاکاری) متهم شوند. به‌بیان‌دیگر حامیان کارزار دیجیتالی «بلاک‌آوت» استدلال می‌کنند که این کارزار اصالت و مسئولیت‌پذیری را ترویج می‌کند و به مخاطبان این امکان را می‌دهد تا به‌وضوح و به‌طورکامل بی‌اصالتی یا ریاکاری چهره‌های مشهور را رد کنند (Shalan, 2024, p.5).

کیمبرلی آنالین که یک کاربر تیک‌تاک با ۱۴۷۰۰۰ دنبال‌کننده است و کارزار بلاک‌آوت را راه‌اندازی کرده در توجیه این پویش می‌گوید: «بسیاری از این سلبریتی‌ها [که] میلیون‌ها میلیون دنبال‌کننده دارند، فعالانه سکوت را انتخاب می‌کنند و اغلب به عادی‌سازی اتفاقات وحشتناکی که در سراسر جهان روی می‌دهد کمک می‌کنند. من می‌خواهم چراغی از نور باشم و کاملاً برعکس آن باشم». کیمبرلی می‌افزاید: من معتقدم که مردم به آرامی اما مطمئناً شروع به بیدار شدن از این واقعیت می‌کنند که اگر ما کسانی هستیم که به این افراد این قدرت را داده‌ایم، پس ما کاملاً حق داریم که آن را پس بگیریم (Mussen, 2024, p.18). هر چند این کارزار با سرکوب سخت‌گیرانه توسط سکوه‌های رسانه‌های اجتماعی مواجه شد، به‌ویژه اینستاگرام که ده‌ها حساب کاربری را که از مسدود کردن حمایت می‌کردند، تعلیق کرد (Shamim, 2024, p.19) و در نتیجه این سختگیری‌ها جنبش به دلیل تعلیق چندین حساب مسدود شده، شتاب خود را از دست داد (Answer, 2024, p.117)، با این حال پیدایش، فراگیری و اثرگذاری این جنبش نشان داد اولاً کاربران شبکه‌های اجتماعی دیگر از مرحله صرف مخاطب بودن خارج شده و دارای قدرت اثرگذاری هستند؛ ثانیاً افکار عمومی توده‌های مردم به حکم فطرت از ظلم نفرت داشته و در قبال آن بی‌تفاوت نیستند؛ ثالثاً سکوت و بی‌تفاوتی چهره‌های محبوب و مشهور را بر نمی‌تابند و از آنها انتظار موضع‌گیری دارند.

۱-۲. رضایت به ظلم و دوستی با ظالم

رضایت به ظلم، همراهی قلبی با ظلم و درجه‌ای بالاتر از سکوت در برابر ظلم است، به‌همین جهت در ادبیات دینی، کسانی که به ظلمی راضی باشند، شریک در ظلم و داخل در آن معرفی شده‌اند. عبدالسلام بن صالح هروی می‌گوید: به حضرت رضاع (ع) عرض کردم یا ابن رسول الله! چرا خداوند تمام اهل دنیا را در زمان نوح غرق کرد، درحالی‌که در میان ایشان اطفال و بیگناهان بودند؟ امام فرمود: اطفال در میان ایشان نبود؛ زیرا خداوند مدت چهل سال صلب‌های قوم نوح و رحم‌های زنان آنها را عقیم گردانید و از این جهت نسل آنها را منقطع کرد پس آنها غرق شدند و حال اینکه طفل در میان آنها نبود و خداوند به

عذاب خود بیگناه را هلاک نمی‌کند؛ اما قوم نوح چون ایشان را تکذیب کردند غرق شدند و بقیه مردم را به خاطر رضایت شان نسبت به دشمنان نوح غرق نمود. پس هر کسی در کار ظالمانه حضور نداشته باشد ولی به آن رضایت داشته باشد مانند کسی است در متن ظلم قرار دارد! (ابن بابویه، ۱۳۱۹، ج ۲، ص ۷۵). در روایت دیگری از پیامبر اکرم (ص) نقل شده که فرمود: «به خداوندی که مرا به حق برانگیخت اگر اهل آسمان و زمین در قتل مسلمانی شریک شوند و بدان راضی باشند، خداوند آنها را با بینی در آتش می‌کوبد» (حرعاملی، ۱۴۰۹، ج ۲۹، ص ۱۸). همچنین امیرالمؤمنین (ع) از پیامبر اکرم (ص) روایت کرده که ایشان فرمود: «هرکس که شاهد کاری باشد و آن را خوش ندارد، چونان کسی است که در آن کار حضور نداشته است و آن کس که حضور نداشته، ولی بدان راضی بوده است؛ چونان کسی است که حضور داشته است» (حرعاملی، ۱۴۰۹، ج ۱۱، ص ۴۰۹). و باز در روایت دیگری امام علی (ع) فرمود: «کسی که به کار گروهی رضایت دارد، چونان کسی است که همراه آن گروه در آن کار بوده است و هر کس که در کار باطلی باشد دو گناه بر اوست. یک: گناه انجام کار و دو: گناه رضایت به آن کار» (حرعاملی، ۱۴۰۹، ج ۱۱، ص ۴۰۹).

ثمره رضایت، محبت است و رضایت قلبی به فعل، زمینه محبت به فاعل است و اگر کسی به کاری رضایت داد، کننده آن را نیز دوست خواهد داشت و دوست داشتن ظالم مرحله‌ای بالاتر و گناه آن شدیدتر است. از این روی در ادبیات دینی، دوست داشتن خیر و شر معیار بر حق یا بر باطل بودن و ملاک ایستادن در طرف درست یا غلط تاریخ است که موجب حشر با اهل خیر یا اهل شر خواهد بود. جابر بن عبدالله انصاری خطاب به عطیه عوفی می‌گوید: ای عطیه! از محبوبم، پیامبر خدا شنیدم که می‌گفت: «هرکه مردمی را دوست داشته باشد، با آنان محشور خواهد شد و هرکه کردار مردمی را دوست داشته باشد، شریک کردارشان خواهد بود» (طبری، بی‌تا، ص ۷۵).^۲

محشور شدن و شراکت با مردم زمانی اهمیت دوچندان دارد که آن مردم درستکار یا

۱. وَالَّذِي بَعَثْنِي بِالْحَقِّ لَوْ أَنَّ أَهْلَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ شَرِكُوا فِي دَمِ امْرَأَةٍ مُسْلِمٍ وَرَضُوا بِهِ، لَأَكْبَهُمُ اللَّهُ عَلَى مَنَاحِرِهِمْ فِي النَّارِ».

۲. «مَنْ أَحَبَّ قَوْمًا حُشِرَ مَعَهُمْ، وَمَنْ أَحَبَّ عَمَلَ قَوْمٍ أَشْرِكَ فِي عَمَلِهِمْ».

نابکار، زاهد یا فاسق، ظالم یا مظلوم باشند. شیخ صدوق در کتاب عیون أخبار الرضا(ع) با اسنادش از این امام بزرگوار نقل می‌کند که: «هر که گناهکاری را دوست داشته باشد، خودش گناهکار است و هر که فرمانبری را دوست داشته باشد خودش فرمانبر است؛ و هرکس به ظالمی کمک کند، ظالم است و هر کس عادل را خوار کند، ظالم است» (ابن بابویه، ۱۳۱۹، ج ۲، ص ۲۳۵) قبح محبت ظالمین زمانی بیشتر است که آن گروه سر به دشمنی با خدا برداشته باشند. از این روی امام علی(ع) می‌فرماید: «مبادا که دشمنان خدا را دوست بداری و یا دوستی ات را برای غیر دوستان خدا خالص گردانی؛ زیرا هرکه مردمی را دوست بدارد، با آنان محشور خواهد شد» (تمیمی آمدی، ۱۳۱۵، ص ۲۳۶).^۳

در قرآن کریم یهودیان و قوم بنی اسرائیل از سرسخت‌ترین دشمنان خدا و رسولش هستند که نسبت به مؤمنان با وصف «أَشَدَّ النَّاسِ عَدَاوَةً لِلَّذِينَ آمَنُوا» (سوره مائده: آیه ۸۲) معرفی شده‌اند. این دشمنی آنان تا امروز نیز ادامه یافته بلکه تشدید شده و در ماجرای فلسطین و به‌ویژه پس از عملیات طوفان الاقصی در بدترین و وحشیانه‌ترین اشکال خود نمایان شده است. در چنین شرایطی آیا رواست که عده‌ای از مسلمانان به بهانه مخالفت با سیاست‌های منطقه‌ای یک دولت اسلامی در رسانه‌های جمعی و فضای مجازی نسبت به جنایات رژیم کودک کش صهیونیستی احساس رضایت یا اظهار محبت کند؟

با وجود این شوربختانه برخی فعالان رسانه‌ای و برخی صفحات مجازی در کشور اسلامی صراحتاً از رژیم کودک‌کش و جنایات آن حمایت کرده و خود را در کنار آنان معرفی کرده و گاه در فضای رسانه‌ای جنایات رژیم از جمله حمله به بیمارستان المعمدانی و کشتار زنان و کودکان را توجیه کرده یا برای آن عذرتراشی کردند. امام صادق(ع) در تقبیح عذرتراشی برای ستمگران می‌فرماید: «هرکس برای ظلم ستمگری، عذر بتراشد و آن را توجیه کند، خداوند کسی را بر او چیره می‌سازد که بر او ستم کند؛ پس اگر خدا را برای دفع آن ظلم بخواند، او را اجابت نخواهد کرد و در عوض صبر بر آن ستم، به او

۳. «مَنْ أَحَبَّ عَاصِيًا فَهُوَ عَاصٍ وَمَنْ أَحَبَّ مُطِيعًا فَهُوَ مُطِيعٌ وَمَنْ أَعَانَ ظَالِمًا فَهُوَ ظَالِمٌ وَمَنْ خَدَلَ عَادِلًا فَهُوَ ظَالِمٌ».

۴. «إِيَّاكَ أَنْ تُحِبَّ أَعْدَاءَ اللَّهِ، أَوْ تُصِفِيَ وَدَكَ لِغَيْرِ أَوْلِيَاءِ اللَّهِ؛ فَإِنَّ مَنْ أَحَبَّ قَوْمًا حَشِرَ مَعَهُمْ».

پاداش نخواهد داد» (کلینی، ۱۳۶۳، ج ۲، ص ۳۳۴).^۵

۱-۳. یاری ظالم

کارکرد رسانه در دنیای امروز از سطح بازتاب اخبار و حوادث فراتر رفته و ابزاری برای انتقال اندیشه‌ها، مواضع، برنامه‌ها و راهبردهای سیاسی، اقتصادی، مدیریتی و حتی نظامی است. رسانه‌های بزرگ دنیا درحقیقت در خدمت دولت‌ها و کانون‌های قدرت هستند و به‌عنوان ابزاری برای توجیه عملکرد قدرتمندان و متقاعدسازی افکار عمومی توده‌ها برای همراهی با آن برنامه‌ها به‌کار می‌روند، به‌گونه‌ای که امروزه مشهور است که رسانه ابزار قدرت نیست بلکه خود قدرت است (دیویس، ۱۳۹۵، ص ۷۲). شوربختانه سلطه صهیونیسم بر سیاست، فرهنگ و افکار ملت‌ها، به‌ویژه امکانات و ابزارهای اجرایی آن یعنی بخشی از رسانه‌های گروهی جهان؛ رسانه‌های مکتوب (مطبوعات و خبرگزاری) و دیداری (سینما و تلویزیون) زمینه کنترل و مدیریت افکار عمومی از طریق آن را میسر کرده است (صفتاج، ۱۳۸۱، ص ۲۸). همچنین شبکه‌های اجتماعی مانند اینستاگرام، واتساپ، تلگرام، فیس بوک، توئیتر (زد)، گوگل و ده‌ها شبکه و سکوی ارائه‌کننده خدمات اینترنتی به‌عنوان بازوان پیشبرد پروژه صهیونیسم عمل می‌کند.

برخی از اشکال همکاری رسانه‌های بزرگ با صهیونیسم به‌ویژه پس از عملیات هفتم اکتبر ۲۰۲۳ موسوم به عملیات طوفان‌الاقصی عبارت‌اند از: تولید محتوا و برنامه‌های هدفمند در جهت مظلوم‌نمایی صهیونیسم و معرفی مقاومت اسلامی فلسطین به‌عنوان شروع‌کننده جنگ با چشم‌پوشی بر جنایات مستمر طی هفتاد سال؛ فیلترینگ گسترده، سازمان‌یافته و دقیق و حذف محتواهای تبیین‌کننده جنایات صهیونیسم؛ مسدودسازی و محدودسازی حساب‌های کاربری اشخاص، گروه‌ها و سازمان‌های حامی مقاومت فلسطین و غزه از شبکه‌های اجتماعی؛ اخراج خبرنگاران و فعالان رسانه‌ای حامی فلسطین؛ انزوا، انگ‌زنی و پرونده‌سازی برای فعالان رسانه‌ای حامی مردم فلسطین و حتی کشتار هدفمند و عمدی خبرنگاران رسانه‌های مستقل و بازتاب‌دهنده جنایات رژیم در غزه، لبنان و کرانه باختری؛

۵. «مَنْ عَدَرَ ظَالِمًا بظُلْمِهِ سَلَطَ اللَّهُ عَلَيْهِ مَنْ يَظْلِمُهُ فَإِنْ دَعَا لَمْ يَسْتَجِبْ لَهُ وَ لَمْ يَأْجُرْهُ اللَّهُ عَلَى ظُلْمَتِهِ».

و حتی استفاده از امکانات رسانه‌ای از جمله واتساپ برای رهگیری و ترور فرماندهان جبهه مقاومت نمونه‌هایی از یاری رسانه‌ها به رژیم جنایتکار است.

باوجود این، همکاری امپراتوری رسانه‌ای، شبکه‌های اجتماعی و سکوها‌ی ارائه‌کننده خدمات اینترنتی تحت مالکیت و مدیریت انحصاری صهیونیسم با رژیم اسرائیل را باید به‌عنوان بخشی از پروژه جنگ تحلیل کرد. واقعیت آن است که فرماندهان و سربازان جنگ رسانه‌ای، استراتژیست‌های عملیات روانی و متخصصان تبلیغاتی و کارگزاران رسانه‌ای بین‌المللی هستند؛ اما سربازان این جنگ، نویسندگان، خبرنگاران، مفسران، تصویربرداران، تولیدکنندگان خبری و مطبوعاتی، کارگردانان، تهیه‌کنندگان و عکاسان رسانه‌ها هستند که سلاح و تجهیزاتشان، رادیو، تلویزیون، اینترنت، ماهواره، خبرگزاری‌ها، دوربین‌ها، کاغذ و قلم و دستگاه‌های چاپ و نشر و... است (حسنلو، ۱۳۸۸، ص ۳۰). در این زمینه آنچه نگران‌کننده و تأسفبار است، تحلیل‌ها و مصاحبه‌های رسانه‌ای و انتشار برخی پست‌ها و محتوای جانبدارانه، حمایتی و توجیه‌گرانه برخی تحلیلگران و چهره‌های مشهور اجتماعی ایرانی از اقدامات رژیم صهیونیستی است. این نوع از کنشگری‌های رسانه‌ای مصداق بارز همکاری با ظالمان و مشمول قاعده «حرمت اعانت اثم» و آیه شریفه «وَلَا تَعَاوَنُوا عَلَى الْإِثْمِ وَالْعُدْوَانَ (سوره مائده: آیه ۲)» است. قرآن کریم می‌فرماید: «وَلَا تَرْكَبُوا إِلَى الَّذِينَ ظَلَمُوا فَنَمَسْكُمُ النَّارُ» (سوره هود: آیه ۱۱۳): یعنی: «به کسانی که ستم کرده‌اند متمایل مشوید که آتش [دوزخ] به شما می‌رسد». به گفته فقها کمک به ظالم از بزرگ‌ترین گناهان است و در برخی اخبار آمده که: هرکس همراه ظالمی برود که او را کمک کند از اسلام خارج شده است و گفته شده هر کس برای بقای ظالمی دعا کند، معصیت خدا را کرده است (کاشانی، ۱۴۰۴ق، ص ۲۹). محقق خویی نیز معتقد است که معاونت بر ظلم بالاتر از میل قلبی به ظالم است؛ وقتی میل قلبی حرام باشد، به‌طریق اولی معاونت نیز حرام است». از این‌روی درحالی‌که محقق خویی نفس اعانه بر اثم را حرام نمی‌داند، اعانه بر ظلم را حرام می‌داند (خویی، ۱۴۱۷ق، ج ۱، ص ۶۵۴).

در «فقه الحدیث» کسانی که به هر نحو به ظالم کمکی می‌رسانند، «اعوان ظلمه» نامیده می‌شوند. امام رضا(ع) در خصوص اعوان ظلمه و یاوران ظالمان فرمود: «کسی که کمکی

به ظالمی کند، خود او نیز ظالم است و کسی که در شکست و تضعیف عادلای قدم بردارد گناهکار است» (ابن بابویه، ۱۳۸۹، ج ۲، ص ۲۳۵).^۶ فضل بن شاذان می‌گوید امام رضا (ع) در نامه‌ای به مأمون نوشت: «از شرایط ایمان ادای امانت و دوری از جمیع گناهان و دوری از هرگونه کمک به ظالمان و تمایل و اعتماد بر ظالمین است» (حرعاملی، ۱۴۰۹، ج ۱۷، ص ۱۷۴). از امیرالمؤمنین (ع) هم روایت شده که فرمودند: «کسی که ظلم می‌کند و کسی که با او همکاری دارد و کسی که بدان رضایت دارد، هر سه شریک‌اند» (عیاشی، ۱۳۸۰، ج ۱، ص ۲۰۹).

از منظر حقوقی نیز هرگونه همکاری با رژیم صهیونیستی از جمله همکاری رسانه‌ای و تبلیغی جرم‌انگاری شده است. برابر ماده ۸ «قانون مقابله با اقدامات خصمانه رژیم صهیونیستی علیه صلح و امنیت» مصوب ۱۳۹۹/۰۲/۲۹: «هرگونه اقدامی از قبیل امنیتی، نظامی، سیاسی، فرهنگی، رسانه‌ای، تبلیغی، مساعدت اقتصادی و مالی آگاهانه در جهت تأیید یا تقویت و تحکیم رژیم صهیونیستی، ممنوع است. مرتکب به مجازات حبس تعزیری درجه پنج محکوم می‌شود».

آنچه اهمیت دارد اینکه بسیاری از افرادی که در فضای مجازی و رسانه‌ای از رژیم صهیونیستی حمایت کرده و می‌کنند یا ناشی از ناآگاهی نسبت به اهداف تشکیل این رژیم و تاریخچه جنایاتی است که در حق ملت فلسطین انجام داده و یا به جهت تحلیل نادرست از دلایل شکل‌گیری منازعه و گاه نیز به جهت مخالفت با سیاست‌های خارجی رسمی ایران است. از نظر نگارنده فضای رسانه فضایی گفتمان و تبادل و تضارب آراء و اندیشه‌ها است و راهکار مناسب و متناسب با این فضا نیز آگاه‌سازی مخاطبان نسبت به دو موضوع است: اول آگاه‌سازی و تبیین ماهیت و اهداف رژیم و جنایتهایی که مرتکب شده و شبهه‌زدایی در خصوص ادعاهایی مانند تعلق سرزمین فلسطین به آنها یا وجود هیکل سلیمان در این مکان، فروش زمین توسط فلسطینیان و نیز شروع منازعه از سوی فلسطینیان؛ دوم آگاه‌سازی این دسته از افراد نسبت به تکلیف دینی و شرعی در خصوص وجوب حمایت از مظلوم و ایستادن در برابر ظالم. از دید نگارنده این کار کارآمدتر از

۶. «مَنْ أَعَانَ ظَالِمًا فَهُوَ ظَالِمٌ وَمَنْ خَذَلَ عَادِلًا فَهُوَ ظَالِمٌ»

برخوردهای قضایی و کیفری با کاربران فضای مجازی یا فعالان رسانه‌ای است و استفاده از ابزارهای قانونی و کیفری باید منحصر به کسانی باشد که آگاهانه و عمدانه از رژیم صهیونیستی حمایت و علیه آرمان فلسطین و مسجداً اقصی اقدام می‌کنند.

۲. الزام به حمایت رسانه‌ای از مردم فلسطین

ادله فقهی و مستندات روایی «وجوب حمایت از مظلوم» همسنگ ادله «حرمت حمایت از ظالم» و بلکه غنی‌تر از آن است. ظلم، عنوان عامی است که هرگونه تجاوز و تعدی به جان، مال، حیثیت، مسکن و سایر حقوق افراد را دربرمی‌گیرد و منحصر به مردم فلسطین نیست؛ لکن فهرست جنایات رژیم صهیونیستی از تخریب منازل، مساجد، مدارس، دانشگاه‌ها، بیمارستان‌ها و ...، کشتار عمدی زنان، کودکان، خبرنگاران، امدادگران و همچنین نسل‌کشی، کوچ اجباری و گرسنگی جمعی ساکنان غزه، آنها را مصداق بارز مظلوم در عصر حاضر قرار داده است.

۲-۱. ادله روایی حمایت رسانه‌ای از مردم فلسطین

روایات متعددی بر وجوب حمایت از مظلوم دلالت می‌کند که عمومیت آن بر نوع خاص حمایت از مظلوم قابل تطبیق است. پیامبر اکرم (ص) می‌فرماید: هر که روز خود را آغاز کند و دغدغه امور (مشکلات) مسلمانان را نداشته باشد، از آنان نیست و هر که فریاد کمک خواهی مردی را بشنود و به کمکش نشتابد، مسلمان نیست (کلینی، ۱۳۶۳، ج ۲، ص ۱۶۴؛ طوسی، ۱۳۶۵، ج ۶، ص ۱۷۵) و در جای دیگر می‌فرماید: «مردم آنگاه که ظالم را ببینند و او را باز ندارند، انتظار می‌رود که خداوند همه را به عذاب خود گرفتار سازد» (عابدینی مطلق، ۱۳۹۲، ص ۱۰۹) و باز در جای دیگر فرمود: «هرکس داد مظلوم را از ظالم بگیرد، در بهشت با من یار و همنشین باشد»^۹ (مجلسی، ۱۴۴۰، ج ۱۷۵، ص ۳۵۹). همچنین در حدیثی قدسی آمده

۷. «مَنْ أَصْبَحَ لَا يَهْتَمُّ بِأُمُورِ الْمُسْلِمِينَ فَلَيْسَ مِنْهُمْ وَمَنْ سَمِعَ رَجُلًا ينادِي يَا لِلْمُسْلِمِينَ فَلَمْ يَجِبْهُ فَلَيْسَ بِمُسْلِمٍ».

۸. «إِنَّ النَّاسَ إِذَا رَأَوْا الظَّالِمَ فَلَمْ يَأْخُذُوا عَلَى يَدَيْهِ أَوْشَكَ أَنْ يَعْمَهُمُ اللَّهُ بِعِقَابٍ مِنْهُ».

۹. «مَنْ أَخَذَ لِلْمَظْلُومِ مِنَ الظَّالِمِ كَانَ مَعِيَ فِي الْجَنَّةِ تَصَاحِبًا».

که خدای عزوجل می فرماید: «به عزّت و جلالم سوگند که از ظالم در دنیا و آخرت انتقام می گیرم و از کسی هم که مظلومی را ببیند و بتواند یاریش کند و نکند بی گمان انتقام می گیرم»^{۱۰} (متقی، ۱۴۳۱ق، ج ۳، ص ۵۰۵) در روایت قدسی دیگر آمده است: «خداوند به حضرت داود وحی نمود: ای داود بنده ای نیست که مظلومی را یاری رساند یا با وی بدادخواهی برود، مگر اینکه روز تزلزل قدم‌ها، پاهای وی استوار خواهد بود»^{۱۱} (سیوطی، ۱۴۰۴ق، ج ۲، ص ۲۵۵)، همچنین از پیامبر اکرم روایت شده که فرمود: «همه مسلمانان برادر یکدیگرند، به همدیگر ظلم نمی کنند و در مقابل ظلم دشمنان، یکدیگر را رها نمی کنند و به خود وا نمی گذارند»^{۱۲} (قشیری نیشابوری، ۱۹۹۶م، ج ۴، ص ۵۸). در روایت دیگری فرمود: «هرکس نزد او مؤمنی خوار شود ولی او را یاری نکند - درحالی که قادر بر نصرت وی باشد - خداوند عزوجل روز قیامت نزد تمام خلائق او را خوار خواهد ساخت» (حرعاملی، ۱۴۰۹ق، ج ۱۲، ص ۲۶۷)^{۱۳}.

امام علی (ع) در وصیت خود به حسنین می فرماید: «کونا للظالم خصماً وللمظلوم عوناً» (دشتی، ۱۳۸۱، ص ۴۷)؛ یعنی: دشمن ظالم و یاور مظلوم باشید. آن حضرت بهترین نوع عدل را یاری مظلوم معرفی نموده و می فرماید: «أحسن العدل اعانة المظلوم»؛ یعنی: بهترین عدالت یاری مظلوم است (تمیمی آمدی، ۱۳۸۵، ج ۲، ص ۳۹۴). ایشان همچنین می فرمایند: هرکس عزّت را با ظلم و باطل طلب کند، خداوند به انصاف و حق ذلت نصیبش می نماید^{۱۴} (ابن ابی الحدید، بی تا، ج ۲۰، ص ۳۰۹). امام سجاد (ع) هم در دعای صحیفه سجادیه خود به پروردگار عرض می کند: «خدایا به تو پناه می برم... از اینکه ظالمی را یاری کنیم و یا مظلوم و دلسوخته ای را بی یاور گذاریم و یا آنچه حق ما نیست بخواهیم»^{۱۵}. در روایت دیگری از امام صادق (ع) کمک به مظلوم برتر از دیگر عبادات شمرده شده است. ایشان می فرمایند: «مؤمنی

۱۰. «وَعَزَّتِي وَجَلَالِي لِأَلْتَنَقِمَنَّ مِنَ الظَّالِمِ فِي عَاجِلِهِوَأَجَلِهِ وَلَا تَنْتَقِمَنَّ مِمَّنْ رَأَى مَظْلُومًا فَفَدَّرَ أَنْ يَنْصُرَهُ فَلَمْ يَنْصُرَهُ».

۱۱. «يا داود انه ليس من عبد يعين مظلوماً او يمشی معه في مظلمته الا ثبت قدميه يوم تزل الأقدام».

۱۲. «المسلم أخو المسلم؛ لا يظلمه، و لا يسلّمه».

۱۳. «ما من مؤمن يخذل أخاه و هو يقدر على نصرته إلا خذله الله في الدنيا و الآخرة».

۱۴. «من طلب عزاً بظلم و باطل أورثه الله ذلاً بإنصاف و حق».

۱۵. «اللهم إني أعوذ بك من... أن نعصد ظالماً أو نخذل مظلوماً أو نروم ما ليس لنا بحق».

نیست که به مؤمن مظلومی یاری رساند، مگر اینکه عمل وی از روزه یک ماه و اعتکاف آن در مسجدالحرام بافضیلت‌تر است و هیچ مؤمنی نیست که به یاری مؤمنی بشتابد، مگر اینکه خدا در دنیا و آخرت او را یاری می‌کند» (مجلسی، ۱۴۴۰ق، ج ۱۷۵، ص ۲۰).^{۱۶}

با وجود این حمایت رسانه‌ای از مظلوم نمی‌تواند به شیوه‌های حرام و غیرشرعی مانند دروغ، دشنام و تهمت انجام پذیرد.

در یک استفتاء به این پرسش که: «آیا مجازیم از الفاظی که به نوعی تهمت محسوب می‌شوند برای دشمنان استفاده کنیم؟ (مثلاً لفظ حرام‌زاده، ددمنش، وحشی و...)؟» این‌گونه پاسخ داده شده است: «سب و دشنام در اسلام ممنوع است، ولی نشان دادن ماهیت حقیقی دشمن به وسیله الفاظی مانند ددمنش، وحشی و مانند آن جایز است و در برخی موارد برای بصیرت بخشی و تنویر افکار عمومی واجب است» (خامنه‌ای، ۱۴۰۳، احکام رسانه‌ای). این مسئله به اندازه‌ای اهمیت دارد که حتی تحریف سخن دشمن در قالب ترجمه غیرواقعی سخنان وی هم جایز نیست. به این پرسش که: «آیا مجاز هستیم که سخنان دشمن را به نوعی ترجمه کنیم که منظور او نبوده؛ اما نشان‌دهنده عناد او باشد؟»، چنین پاسخ داده شده است: «ترجمه غیرواقعی از سخنان دشمن در صورتی که تحریف سخن وی باشد، جایز نیست» (خامنه‌ای، ۱۴۰۳، احکام رسانه‌ای). بنابراین فحاشی، تهمت و دروغ بستن در فضای رسانه‌ای و مجازی حتی نسبت به رژیم صهیونیستی نیز جایز نیست؛ لکن تبیین ماهیت و اهداف و تاریخ و فهرست جنایات این رژیم و ایدئولوژی حاکم در رژیم بهترین روش مقابله رسانه‌ای است.

۲-۲. مبانی حقوقی حمایت رسانه‌ای از مردم فلسطین

در نظام حقوقی ایران نه تنها حمایت از جنبش‌های آزادیبخش و مظلومان عالم در قانون اساسی ایران مورد توجه قرار گرفته بلکه برابر ماده ۴ «قانون الزام دولت به حمایت همه‌جانبه از مردم مظلوم فلسطین» مصوب ۱۳۸۷/۱۰/۱۱: «سازمان صداوسیما و وزارت

۱۶. «مَا مِنْ مُؤْمِنٍ يَعِينُ مُؤْمِنًا مَظْلُومًا إِلَّا كَانَ أَفْضَلَ مِنْ صِيَامِ شَهْرٍ وَعِتْكَافِهِ فِي الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ، وَمَا مِنْ مُؤْمِنٍ يَنْصُرُ أَخَاهُ وَهُوَ يَقْدِرُ عَلَى نَصْرَتِهِ إِلَّا نَصَرَهُ اللَّهُ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ».

فرهنگ و ارشاد اسلامی موظف است با بسیج امکانات خود و ایجاد هماهنگی با رسانه‌های مستقل جهانی و رسانه‌های جهان اسلام، مظلومیت مردم فلسطین خصوصاً مردم مظلوم ساکن نوار غزه و جنایات وحشیانه و ضدحقوق بشر رژیم صهیونیستی را به جهانیان برساند». افزون‌براین، برابر ماده ۱۴ «قانون مقابله با اقدامات خصمانه رژیم صهیونیستی علیه صلح و امنیت» مصوب ۱۳۹۹/۰۲/۲۹: «در اجرای ماده (۶) قانون حمایت از انقلاب اسلامی مردم فلسطین کلیه دستگاه‌های فرهنگی کشور اعم از وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، سازمان صداوسیما، سازمان فرهنگ و ارتباطات اسلامی، سازمان تبلیغات اسلامی موظفند در جهت تبیین ماهیت، افشاء جنایات ضد بشری صهیونیسم بین‌الملل و رژیم منحوس اشغالگر قدس از همه توانمندی و ظرفیت خود در جهت تولید محصولات فرهنگی استفاده کند و وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی موظف است از تولید محصولات و فیلم با محتوای مذکور حمایت ویژه نماید».

صرف‌نظر از اشکالات شکلی و ماهوی، از منظر تحلیل حقوقی الزام نهادهای دولتی در حمایت رسانه‌ای از مردم فلسطین و افشای جنایات و ماهیت رژیم صهیونیستی اقدامی قابل‌تقدیر است؛ لکن پرواضح است که این تکلیف قابل‌تسری به شهروندان عادی نیست و نمی‌توان مردم عادی را قانوناً ملزم به این‌گونه امور کرده و برای ترک آن ضمانت اجرای کیفری تعیین نمود. از این‌روی از دید نگارنده، ارتقاء دانش رسانه‌ای برای رهایی از تأثیرگذاری رسانه‌های صهیونیستی و نیز آگاهی‌بخشی توده‌های مردم در خصوص ماهیت این رژیم و جنایاتی که در حق مردم مظلوم فلسطین انجام داده و همزمان افزایش سطح دانش دینی مبنی بر وجوب حمایت از مظلوم بهترین راهکار در این زمینه است.

نتیجه‌گیری

یهودیان در طول تاریخ با مسلمانان دشمنی داشته‌اند و در سده اخیر با غصب سرزمین‌های اسلامی به‌ویژه فلسطین و مسجدالاقصی و درنهایت تشکیل دولت جعلی صهیونیستی این دشمنی آشکارتر، عمیق‌تر و شدیدتر شده و در قالب ارتکاب جنایات بی‌شمار از قتل عام‌های گسترده، تخریب منازل و اخراج ساکنان، تجاوز، اسارت، شکنجه،

نسل‌کشی، بمباران مساجد و بیمارستان‌ها و مدارس و مراکز درمانی و امدادی و کشتار عمدی ده‌ها هزار زن و کودک و امدادگر و خبرنگار و ... نمایان شده است. این جنایات مصداق بارز ظلم به‌شمار می‌آید و سران این رژیم مصداق بارز ظالم هستند که در دیوان کيفری بین المللی به اتهام جنایتکار جنگی، مورد تعقیب قرار گرفته‌اند.

با وجود این، صهیونیست‌ها از یک‌سو با سلطه انحصاری بر رسانه‌ها، هیچ‌گونه کنشگری مستقل و روشنگرانه‌ای را بر نمی‌تابد و با روش‌های مختلف مهندسی اجتماعی، فیلترینگ، حذف محتواهای روشنگرانه و نیز محدودسازی و مسدودسازی حساب‌های کاربری حامی مردم فلسطین و نیز اخراج و مجازات خبرنگاران و فعالان رسانه‌ای مستقل و ... حمایت رسانه‌ای کامل از این رژیم به عمل می‌آورند و از سوی دیگر، نفوذ و سیطره گسترده صهیونیست‌ها بر رسانه‌های بزرگ دنیا و شبکه‌های اجتماعی و کنترل و مدیریت آن و به‌ویژه تحریف واقعیات و وارونه‌نمایی حقایق موجب شده بخش اعظمی از افکار عمومی دنیا هنوز ماهیت این رژیم را نشناخته و بلکه گاه حتی تحت تأثیر این رسانه‌ها مردم مظلوم فلسطین را به‌خاطر دفاع از حق خود مقصر شناخته و اتهاماتی به آنها می‌زنند.

در این زمینه بنی اسرائیل نه‌تنها از ابتدای ظهور اسلام بلکه از ابتدای دعوت موسی (ع) مهارت ویژه‌ای در تحریف حقایق داشته‌اند به‌گونه‌ای که قرآن کریم در آیه ۷۵ سوره بقره خطاب به مسلمانان می‌فرماید: «أَفَتَطْمَعُونَ أَنْ يُؤْمِنُوا لَكُمْ وَقَدْ كَانَ فَرِيقٌ مِنْهُمْ يَسْمَعُونَ كَلَامَ اللَّهِ ثُمَّ يَحْرَفُونَهُ مِنْ بَعْدِ مَا عَقَلُوهُ»؛ یعنی: آیا انتظار دارید به (آئین) شما ایمان بیاورند، باینکه عده‌ای از آنان، سخنان خدا را می‌شنیدند و پس از فهمیدن، آن را تحریف می‌کردند، درحالی‌که علم و اطلاع داشتند؟ این تحریف، نخستین اقدام رسانه‌ای یهود بود؛ لکن به تعبیر شهید مطهری، یهودیان قهرمان تحریف در تاریخ جهان‌اند و همیشه ضربت‌های خود را از طریق تحریف وارد کرده‌اند (مطهری، ۱۳۸۱، ج ۱۷، ص ۶۸).

از منظر فقهی ادله قرآنی و روایی بسیاری در خصوص وجوب حمایت همه‌جانبه از مظلوم با همه توان و امکانات وجود دارد؛ لکن از بین اقسام و اشکال حمایت‌های قابل‌تصور، درحال حاضر حمایت نظامی و اقدام مسلحانه منوط به شرایط خاص است که تشخیص و عمل به آن بر عهده مردم عادی نیست. در خصوص کمک‌های مالی و مادی

نیز اولاً همه مردم شرایط اقتصادی این‌گونه کمک‌ها را ندارند و ثانیاً با توجه به محاصره ظالمانه رژیم بر سرزمین فلسطین و نوار غزه، امکان ارسال چنین کمک‌هایی میسر نیست؛ بنابراین حمایت رسانه‌ای و اعلام موضع در فضای رسانه‌ای و مجازی رهیافتی است که برای همه کاربران امکان‌پذیر است.

از سوی دیگر استفاده از راهکارهای تقنینی به‌ویژه الزام شهروندان به حمایت رسانه‌ای از مظلومان نیز عملاً امکان‌پذیر نبوده و از نظر حقوقی قابل دفاع نیست؛ لکن آگاهی‌بخشی افراد نسبت به ماهیت پروژه صهیونیسم و خطرهای بقاء این رژیم در سرزمین‌های اسلامی و جنایات این رژیم در حق مردم فلسطین از یک‌سو و تبیین آموزه‌های دینی مبنی بر وجوب مقابله با رژیم صهیونیستی و حمایت رسانه‌ای از مردم فلسطین کارآمدترین راه برای حمایت از این مردم است؛ بنابراین، حمایت رسانه‌ای از مردم فلسطین با دو رویکرد «تبیینی» و «تحریمی» قابل‌انجام است.

در رویکرد تبیینی، آگاهی‌بخشی به مخاطبان به‌ویژه جوانان و نوجوانان در خصوص تاریخچه و اهداف تشکیل دولت غاصب صهیونیستی، تاریخچه و مراحل توسعه سرزمینی این رژیم و جنگ‌های این رژیم با فلسطینی‌ها و کشورهای همسایه، جنایات و فجایع و کشتارهای جمعی این رژیم در حق مردم فلسطین، تحقیر، تجاوز، اسارت گرفتن، کشتار زنان، کودکان، امدادگران، خبرنگاران و ... می‌تواند افکار عمومی را نسبت به این رژیم روشن کند.

اما در رویکرد تحریمی، کنشگری منفی در قالب پسند نکردن، نقل‌قول نکردن، بازنشر ندادن محتواهای حامی رژیم صهیونیستی و به‌ویژه استفاده از کیفر اجتماعی موسوم به گیوتین دیجیتال از سوی کاربران فضای مجازی و شبکه‌های اجتماعی روشی کارآمد، گسترده و اخلاقی است. در این روش کاربران نسبت به بی‌تفاوتی چهره‌های مشهور و تأثیرگذار اجتماعی در قبال این جنایات حساس هستند و چهره‌هایی که در این قضیه سکوت کرده یا بی‌تفاوت مانده‌اند را از طریق آنفالو کردن و بلاک کردن و روش‌های مشابه تحریم می‌کنند، همان‌گونه که در غرب پوششی با عنوان Blockout2024 راه افتاد و بسیاری از کاربران افراد مشهوری از هنرمندان، ورزشکاران و چهره‌های اجتماعی

آمریکایی را تحریم کردند.

در ایران نیز بعد از عملیات طوفان‌الاقصی، برخی از رسانه‌ها و حساب‌های کاربری چهره‌های مشهور هنری، ورزشی و اجتماعی، نه تنها هیچ‌گونه اظهارنظر و محکومیتی نسبت به جنایات رژیم صهیونیستی نداشته‌اند بلکه با توجیه جنایات رژیم و یا مقصر معرفی کردن جنبش مقاومت اسلامی، عملاً از رژیم صهیونیستی حمایت کردند. تحریم این‌گونه رسانه‌ها و یا چهره‌ها و آنفالو کردن یا بلاک کردن این صفحات، واکنشی فرهنگی و متناسب و غیرخشونت‌آمیز از سوی کاربران فضای مجازی است که به جای روش‌های حقوقی - قضایی و به‌ویژه واکنش کیفی پیشنهاد می‌گردد.

نمونه عینی و بارز رویکرد تحریمی در قبال رسانه‌های حامی رژیم صهیونیستی در کارزار «اینترنشنال_را_خاموش_کنید» نمایان شده است. پس از تجاوز رژیم صهیونیستی به خاک ایران در خرداد ۱۴۰۴ و به شهادت رساندن تعداد زیادی از فرماندهان نظامی، دانشمندان هسته‌ای و مردم عادی و رویکرد مخرب شبکه تلویزیونی اینترنشنال، جمعی از چهره‌های اجتماعی پیام مشترکی با این مضمون منتشر کردند: «هم‌وطن عزیز؛ شبکه تروریستی اینترنشنال، رکن مهم اتاق جنگ دشمن صهیونیستی است که بی‌پروا در حال عادی‌سازی تجاوز و کشتار مردم و غیرنظامیان، ترور و بمباران است. این شبکه همچنین با هدف جنگ روانی، در حال وحشت‌آفرینی میان مردم با بزرگ‌نمایی قدرت نظامی اسرائیل و کوچک‌نمایی قدرت ایران است. با خاموش کردن این شبکه و بلاک کردن اکانت‌های آن و مجریانش، با آن مبارزه کنید» (هفت صبح، ۱۴۰۴: کدخبر: ۶۲۴۱۷۷). پس از آن تعداد زیادی از هنرمندان، ورزشکاران و چهره‌های اجتماعی و کاربران پیام «من هم به کارزار تحریم ایران اینترنشنال ایران ستیز می‌پیوندم» را بازنشر کردند و تا تاریخ ۳۱ خرداد ۱۴۰۴ بیش از ۱۳۰ هزار نفر به این پویش پیوسته‌اند (آرمان امروز، ۱۴۰۴: شناسه خبر: ۹۳۹۶۵) و این کارزار همچنان با قوت به روند خود ادامه می‌دهد. این کارزار که به‌عنوان نمادی از تحریم اجتماعی رسانه‌های غیرحرفه‌ای شناخته می‌شود، نشان داد که مخاطب امروز از دریافت‌کننده منفعل پیام فراتر رفته و با نقش‌آفرینی فعال خود قادر به اعمال کیفی‌های تنبیهی مؤثر علیه رسانه‌ها است.

منابع

قرآن کریم

- ابن ابی الحدید، عبد الحمید بن هبه الله (بی تا). شرح نهج البلاغه، قم، مکتبه آیه الله العظمی المرعشی النجفی العامة.
- ابن بابویه، محمد بن علی (۱۳۸۹). عیون أخبار الرضا؛ ترجمه: محمد صالح روغنی قزوینی، قم: مسجد مقدس جمکران.
- ایلان پاپه (۱۳۹۹). ده غلط مشهور درباره اسرائیل، ترجمه وحید خضاب، تهران: کتابستان معرفت.
- بشیر، حسن (۱۳۹۷). دیپلماسی گفتمانی فلسطین و ظرفیت های نوین رسانه ای، گفتمان راهبردی فلسطین، سال اول - شماره ۱ (۲۴ صفحه - از ۵۴ تا ۷۷).
- بیابانی، غلامحسین؛ سلطانی فر، محمد؛ مظفری، افسانه و هاشمی، شهناز (۱۳۹۴). بررسی کارکرد نظریه مسئولیت اجتماعی و رسانه، فصلنامه توسعه اجتماعی، دوره ۹، شماره پیاپی ۴، دوره ۹، صفحه ۱۳۵-۱۶۰.
- تمیمی آمدی، عبدالواحد بن محمد (۱۳۸۵). غرر الحکم و درر الکلم، انتخاب احادیث و ترجمه محسن موسوی؛ کنترل ترجمه و مقدمه حمید فرخیان، قم: دارالحدیث.
- حراعلی، محمد بن حسن (۱۴۰۹ق). تفصیل وسائل الشیعه إلى تحصیل مسائل الشریعه، قم: مؤسسه آل البيت لإحياء التراث.
- حسنلو، محمد (۱۳۸۸). جنگ نرم رسانه های بیگانه (مخاطب)، قابل دسترسی به آدرس: <https://farsi.khamenei.ir/others-note?id=۸۲۰>
- خامنه ای، سیدعلی، احکام رسانه، پژوهشگاه علوم اسلامی امام صادق (ع)، قابل دسترسی به آدرس: <https://farsnews.ir/MediaRules/> /۱۷۲۸۳۱۵۰۶۶۰۵۳۸۸۲۱۰۹
- خویی، سیدابوالقاسم (۱۴۱۷ق). مصباح الفقاهه؛ تقریرات ابوالقاسم الموسوی الخوئی، تألیف: محمدعلی توحیدی تبریزی، قم: مؤسسه انصاریان.
- دشتی، محمد (۱۳۸۸). ترجمه نهج البلاغه حضرت امیرالمومنین (ع)، قم: انصارالمهدی.
- دیویس، آرون (۱۳۹۵). رسانه و قدرت، ترجمه محمدقلی میناوند، تهران: دانشگاه

صداوسیماى جمهوری اسلامی ایران.

رشید رضا، محمد (۱۴۱۴ق). تفسیر القرآن الحکیم (تفسیر المنار)، بیروت: دار المعرفة.

رفاعی، فؤاد (۱۳۸۱). نفوذ صهیونیسم بر رسانه‌های خبری و سازمان‌های بین‌المللی،

ترجمه حسین سروقامت، کیهان.

سیوطی، جلال‌الدین عبدالرحمن (۱۴۰۴ق). الدر المنثور فی التفسیر بالمأثور، قم: مکتبه آیه

الله العظمی المرعشی النجفی (ره).

صفتاج، مجید (۱۳۸۸). صهیونیسم و رسانه، تهران: سفیر اردهال.

طباطبائی، محمدحسین (۱۳۵۲). المیزان فی تفسیر القرآن، بیروت: مؤسسه الأعلمی

للمطبوعات.

طبری، محمد بن أبی‌القاسم (بی‌تا). بشاره المصطفی لشیعۀ المرتضی، تحقیق: جواد قیومی

اصفهانى، قم: مؤسسه النشر الاسلامی.

طوسی، محمد بن حسن (۱۳۶۵). تهذیب الأحکام، مصحح: محمد آخوندی، تهران: دار الکتب

الإسلامیة.

عابدینی مطلق، کاظم (۱۳۹۲). نهج الفصاحه؛ ترجمه کاظم عابدینی مطلق، قم: نشر آفرینه.

عیاشی، محمد بن مسعود (۱۳۸۰). تفسیر العیاشی، تهران: المطبعة العلمیة.

قشیری نیشابوری، مسلم بن حجاج (۱۹۹۶م). صحیح مسلم، المحقق: محمد فؤاد عبدالباقی،

بیروت: دار إحياء التراث العربی.

کاشانی، حبیب‌الله بن علی مدد (۱۴۰۴ق). تسهیل المسالك إلى مدارک فی رؤوس القواعد

الفقهیة، بی‌جا: المطبعة العلمیة.

کلینی، محمد بن یعقوب (۱۳۶۳). الکافی، مصحح: علی‌اکبر غفاری و محمد آخوندی، تهران:

دار الکتب الإسلامیة.

متقی، علی بن حسام‌الدین (۱۴۳۱ق). کنز العمال فی سنن الأقوال و الأفعال، بیروت: دار

إحياء التراث العربی.

مجلسی، سیدمحمدباقر (۱۴۴۰ق). بحار الانوار الجامعه لدرر اخبار الائمه الاطهار

عليهم السلام، بیروت: دار احیاء التراث العربی.

مطهری، مرتضی (۱۳۸۸). مجموعه آثار استاد شهید مطهری، تهران، صدرا.
معتدنازاد، کاظم و معتدنازاد، رؤیا (۱۳۸۶). حقوق ارتباطات، تهران: وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، دفتر مطالعات و توسعه رسانه‌ها.

- <https://pars.euronews.com/2024/05/13/guillotine-for-celebrities-as-users-respond-to-indifference-to-humanitarian-situation-in-g>
Answer, Areesha (2024), "Influence Equation of Social Media". *The Nation*. Vol. 38, no. 117. ProQuest 3091083315.
- Blockout 2024 movement: Hollywood celebrities' online follower count declines". *The Daily Star*. 2024-05-12. Archived from the original on 2024-05-12. Retrieved 2024-05-12.
- Mussen, Maddy (2024), The Blockout 2024: why the 'digital guillotine' is causing celebrities like Kim Kardashian to lose followers, <https://www.standard.co.uk/lifestyle/celebrity/blockout-celebrities-blocklist-digitine-digital-guillotine-israel-palestine-gaza-hamas-b1157950.html>
- Shalan, Ahmed (2024), From cancel culture to the digital guillotine: Why the risks for social media celebrities just got higher, *Social Sciences Birmingham*, <https://blog.bham.ac.uk/socialsciences/birmingham/2024/07/09/>
- Shamim, Sarah (2024), "Why are social media users blocking celebrities over Israel's Gaza war?". *Al Jazeera*. Archived from the original on 2024-05-13. Retrieved 2024-05-19.